

AZƏRBAYCAN FLORASINDA *ANTHEMIS* L., *COTA* J. GAY VƏ *ARCHANTHEMIS* LO PRESTI & OBERPR. CİNSLƏRİNİN (*ASTERACEAE*) KONSPEKTİ

S.C. Mustafayeva, T.A. Qasımova, Z.S. Əliyeva, T.C. Safquliyeva
AMEA Botanika İnstitutu, Badamdar şossesi 40, Bakı, AZ1004, Azərbaycan
E-mail: msitara@mail.ru

Məqalədə *Anthemideae* tribası, *Asteraceae* fəsiləsinə aid olan *Anthemis* cinsinin taksonomik tərkibində baş verən dəyişikliklərdən bəhs edilir. Tədqiqat zamanı klassik müqayisəli-morfoloji və sistematik metodlardan istifadə olunmuşdur. *Anthemis* cinsində olan taksonomik və nomenklatur dəyişikliklər məlumat bazalarına Euro-Med Plant Base, World Plants: Synonymic Checklists of the Vascular Plants of the World və "Taxon" jurnalına istinadən araşdırılmış və müəyyən edilmişdir ki, *Anthemis* cinsindən *Cota* və *Archanthemis* cinsləri ayrılmışdır. *Anthemis* cinsinin seksiyası olan *Cota* seksiya səviyyəsindən cins (*Cota*) səviyyəsinə yüksəldilmiş, cinsin 2 növü (*Anthemis fruticulosa* və *A. sosnovskyana*) isə molekulyar və morfoloji analizlərə əsasən, floramıza yeni gəlmiş, *Archanthemis* cinsinin tərkibinə keçmişdir. *A. sosnovskyana* növü yarım növ səviyyəsinə endirilmişdir (*Archanthemis marschalliana* subsp. *sosnovskyana*). Beləliklə, hal-hazırda *Anthemis* cinsi Azərbaycan florasında 4 növ və 1 yarım növlə, *Cota* cinsi 6 növlə, *Archanthemis* cinsi isə 1 növ və 1 yarım növlə təmsil olunur. Cins və növlərin yeni təyinedici açarı tərtib olunmuş, onların qısa icmalı verilmişdir.

Açar sözlər: seksiya, növlər, təyinat açarı

GİRİŞ

Anthemis L. – Sığırgözü, Çobanyastığı cinsi (*Asteraceae* Bercht. Et J. Presl fəsiləsi, *Anthemideae* Cass. tribası) Avroasiya, Aralıq dənizi, Qərbi Asiya, eləcə də Şimali Afrikada yayılmış 200 – ə qədər növlə tanınır [Synopsis of Caucasus flora, 2008].

Anthemis növləri Azərbaycanda arandan başlamış alp dağ qurşağına qədər quru gilli, daşlı və ovulmuş yamaclarda, qumlu yerlərdə, çay daşları arasında, çəmənlərdə, qayalarda, daşlı ovuntularda, bəzən alağ kimi əkinlərdə yayılmışdır. Bəzi növləri dərman, dekorativ, boyaq, insektisid bitki kimi tanınırlar.

R.M. Sofiyeva "Флора Азербайджана" fundamental əsərində Azərbaycan florasında yayılmış *Anthemis* cinsinin 16 növünün (*A. altissima* L., *A. candidissima* Willd. ex Spreng., *A. cotula* L., *A. dumetorum* D.Sosn., *A. fruticulosa* M.B., *A. grossheimii* D.Sosn., *A. hyrcana* D.Sosn., *A. iberica* M.B., *A. melanoloma* Trautv., *A. rigescens* Willd., *A. rudolphiana* Ad., *A. ruthenica* M.B., *A. sachokiana* D.Sosn., *A.*

tinctoria L., *A. woronowii* D.Sosn., *A. zangelana* D.Sosn.) təsvirini vermişdir [Sofiyeva, 1961].

A.A. Fyodorov "Флора СССР" əsərində dörd seksiyada (*Rumata* Fed., *Anthemis*, *Cota* (J.Gay. ex Guss.) Rupr. və *Maruta* (Cass.) Boiss.) verilən *Anthemis* cinsinin floramızda 16 növünün yayıldığını qeyd edir. *Rumata* seksiyasına 3 növ (*A. iberica* Bieb., *A. fruticulosa* Bieb., *A. sosnovskyana* Fed.), *Anthemis* seksiyasına 3 növ (*A. ruthenica* Bieb., *A. candidissima* Willd. ex Spreng., *A. grossheimii* Sosn.), *Cota* seksiyasına 9 növ (*A. tinctoria* L., *A. rigescens* Willd., *A. dumetorum* Sosn., *A. woronowii* Sosn., *A. talyschensis* Fed., *A. melanoloma* Trautv., *A. altissima* L., *A. coelopoda* Boiss., *A. austriaca* Jacq.) və *Maruta* seksiyasına isə 1 növ (*A. cotula* L.) daxildir. Növ sırasına yeni *A. talyschensis* və *A. coelopoda* növləri əlavə edilmiş, *A. zangelana* və *A. hyrcana* növləri morfoloji əlamətlərinə görə oxşar olduqları üçün birləşdirilərək *A. austriaca*; *A. rudolphiana* isə *Anthemis* cinsinin sistematikası üçün çox işlər görmüş D.İ. Sosnovskinin şərəfinə *A. sosnovskyana* adlandırılmışdır.

K.L.Vildenov *Anthemis marschalliana* Willd. növünü Gürcüstanda Kayşaur dağı ərazisində, L. Adam isə eyni növü *Chrysanthemum biebersteinianum* adı ilə Qafqaza səfəri zamanı eyni ərazidən yığmışdır. Sonralar Marşall-Biberşteyn tərəfindən həmin ərazidən *A. rudolphiana* növü yığılmışdır. *A. rudolphiana* D.İ. Sosnovskinin şərafinə *A. sosnovskyana* adlandırılarsa da, *A. marschalliana* və *Ch. biebersteinianum* növləri də eyni ərazidən yığıldıqları, eyni növ olduqları üçün növ yarım növ səviyyəsinə endirilmiş və *Anthemis marschalliana* subsp. *sosnovskyana* (Fed.) Grierson adı ilə adlandırılmışdır [Fyodorov, 1961].

S.K. Çerepanova görə *Anthemis* cinsi floramızda 16 növlə təmsil olunur: *A. altissima*, *A. austriaca*, *A. candidissima*, *A. coelopoda*, *A. cotula*, *A. dumetorum*, *A. fruticulosa*, *A. haussnechtii* Boiss. et Reut., *A. iberica*, *A. melanoloma*, *A. rigescens*, *A. ruthenica*, *A. sosnovskyana*, *A. talyschensis*, *A. tinctoria*, *A. woronowii*, *A. grossheimii* növünün adı sinonimi və ilk adı olan *A. haussnechtii* ilə əvəz edilmişdir [Çerepanov, 1995].

“Конспект флоры Кавказа” görə floramızda cinsin iki seksiya daxilində (*Anthemis* və *Cota*) 12 növü yayılmışdır: *Anthemis* seksiyasında 6 növ - *A. fruticulosa*, *A. sosnovskyana*, *A. ruthenica*, *A. candidissima*, *A. haussnechtii*, *A. cotula* və 1 yarım növ *A. cretica* subsp. *iberica* (Bieb.) Grierson, *Cota* seksiyasında 5 növ - *A. tinctoria*, *A. triumfettii* (L.) DC, *A. melanoloma*, *A. austriaca* cəmlənmişdir. *A. iberica* növü ilk adı olan *A. cretica* növünün yarım növü kimi təqdim olunmuşdur - *A. cretica* subsp. *iberica*. *A. dumetorum*, *A. rigescens*, *A. sachokiana*, *A. talyschensis* və *A. woronowii* növləri birləşdirilərək *A. triumfettii* adlandırılmışdır [Konspekt flori Qafqaza, 2008]. A.M. Əsgərovun “Azərbaycanın bitki aləmi” kitabına görə *Anthemis* cinsinin Azərbaycanda 13 növü yayılmışdır - *A. altissima*, *A. austriaca*, *A. candidissima*, *A. cotula*, *A. fruticulosa*, *A. haussnechtii*, *A. iberica*, *A. karabaghensis* Mikheev, *A. melanoloma*, *A. ruthenica*, *A. tinctoria*, *A. triumfettii*, *A. sosnovskyana* [Askerov, 2016].

Son illər molekulyar metodlardan istifadə etməklə, filogenetik nəticələrə əsasən, *Anthemis* cinsində taksonomik dəyişikliklər baş vermiş və onun növ tərkibinə yenidən baxılmışdır [Lo Presti et al., 2010].

Anthemis cinsinə əvvəlki təsnifata görə [Sofiyeva, 1961; Fyodorov, 1961; Synopsis of Caucasus flora, 2008; Askerov, 2016] daxil olan bir çox növlər hal-hazırda *Cota* və *Archanthemis* cinslərinin tərkibinə keçmişdir.

Beləliklə, təqdim edilən işin məqsədi, qəbul olunmuş yeni təsnifata əsaslanaraq, *Anthemis* cinsinin taksonomik tərkibində baş vermiş son dəyişiklikləri nəzərə almaqla onun və ondan ayrılan *Cota* və *Archanthemis* cins və növlərinin yeni təyinedici açarlarını və qısa icmalını verməkdir.

MATERIAL VƏ METODİKA

Tədqiqat işi 2010-2020-ci illərdə ekspedisiya, çöl marşrutları, stasionar, laboratoriya şəraitlərində aparılmış, AMEA Botanika İnstitutunun Herbari fondundakı (BAK) herbari nüsxələri və ekspedisiya zamanı topladığımız bitkilərin herbariləri araşdırılmışdır. Tədqiqat zamanı klassik müqayisəli-morfoloji və sistematik metodlardan istifadə olunmuşdur. Azərbaycan florasında *Asteraceae* fəsiləsi *Anthemideae* tribası *Anthemis* cinsinə aid ədəbiyyat mənbələri ümumiləşdirilərək təhlil edilmiş, təyinedici açarın tərtibində “Flora Azərbaycanca” [1961], “Flora SSSR” [1961] fundamental əsərlərindən istifadə olunmuş, cins və növlərin latın adları S.K. Çerepanov [1995], “Konspekt flori Qafqaza” [2008] görə və məlumat bazaları ilə [Euro-Med Plant Base, 2019; Hassler, M., 2018; Lo Presti et al., 2010] müqayisə olunub yazılmışdır. Növlərin coğrafi tipləri A.A. Qrossheym [1936] və N.N. Porteniye [2012] bölgülərinə əsasən verilmişdir.

NƏTİCƏLƏR VƏ ONLARIN MÜZAKİRƏSİ
Aparığımız araşdırmalara, son illərin ədəbiyyat mənbələri və məlumat bazalarına görə *Anthemis* cinsindən *Cota* J.Gay və *Archanthemis* Lo Presti & Oberpr. cinsləri ayrılmışdır [Euro-Med Plant Base, 2019; Hassler, 2018; Lo Presti et al.,

2010]. *Anthemis* cinsinin seksiyası olan *Cota* (J. Gay ex Guss.) Rupr. seksiya səviyyəsindən cins səviyyəsinə yüksəldilmiş, *Archanthemis* cinsi molekulyar və morfoloji analizlərə əsasən *Anthemis* cinsinin 2 növünü (*A. fruticulosa* Bieb. və *A. sosnovskyana* Fed.) özündə birləşdirmiş, *A. sosnovskyana* növü yarım növ səviyyəsinə endirilmişdir. Beləliklə, hal-hazırda *Archanthemis* cinsi Azərbaycan florasında yeni cins kimi 1 növ və 1 yarım növ təmsil olunur. Müəllifləri Lo Presti Rosa Maria, Stephanie Oppolzer, Oberprieler Christoph olan bu cins haqqında ilk dəfə "Taxon" jurnalında məlumat verilmişdir [Lo Presti et al., 2010].

Növlər *Anthemis*, *Cota* və *Archanthemis* cinsləri arasında aşağıdakı kimi paylanmışdır (Cəđ.).

Beləliklə, cədvəldən görüldüyü kimi, Phylum *Magnoliophyta*
Cədvəl. *Anthemis* L., *Cota* J. Gay və *Archanthemis* Lo Presti & Oberpr.
cinslərinin növ tərkibi

<i>Anthemis</i> L.	<i>Cota</i> J. Gay	<i>Archanthemis</i> Lo Presti & Oberpr.
<i>Anthemis candidissima</i> Willd. ex Spreng.	<i>Cota melanoloma</i>	<i>Archanthemis fruticulosa</i> (Bieb.) Lo Presti & Oberpr.
<i>Anthemis cotula</i> L.	<i>Cota altissima</i> (L.) J. Gay	<i>Archanthemis marschalliana</i> subsp. <i>sosnovskyana</i> Lo Presti & Oberpr.
<i>Anthemis haussknechtii</i> Boiss. et Reut.	<i>Cota austriaca</i> (Jacq.) Sch. Bip.	
<i>Anthemis ruthenica</i> Bieb.	<i>Cota tinctoria</i> (L.) J. Gay	
<i>Anthemis cretica</i> L. subsp. <i>iberica</i> (Bieb.) Grierson	<i>Cota triumfetti</i> (L.) J. Gay	
	<i>Cota coelopoda</i> (Boiss.) Boiss.	

Anthemis L., *Cota* J. Gay. və *Archanthemis* Lo Presti et Oberpr. cinslərinin açarı

1. Toxumcaları yastı deyil.....*Archanthemis*
- Toxumcaları nəzərə çarpacaq dərəcədə yastılaşmışdır.....2
2. Çiçək yatağının pərdələri uzunsov və ya lansetvaridir.....*Anthemis*
- Çiçək yatağının pərdələri tilvaridir*Cota*

Anthemis L. 1753, Sp. Pl.: 893

Lectotypus: *A. arvensis* L.

1. Yarım kollar və ya çoxillik otlardır.....*A. cretica* L. subsp. *iberica*
- İkiilliklər və ya birilliklər, lələkvari yarpaqlı, kökətrafi rozetsizdir.....2
2. Toxumcalar tilli (əsasən 4 tilli). Çiçək yatağının pərdəsi uzunsov lansetvaridir.....3
- Toxumcalar silindrikdir. Çiçək yatağının pərdəsi ensiz lansetvaridir.....*A. cotula*
3. Aılçaq boylu bitkilərdir, 10-15 sm hünd., gümüşü-ıpkvari, gövdədən başlayan aralı nazik gövdə və budaqlıdır.....4
- Hündür bitkilərdir 20-30 (40) sm hünd., sıx və boz tükütlü və ya qıllıdır. Gövdə budaqlı, lakin düzdür.....*A. ruthenica*
4. Çiçəklərin tacının borucuğunun diski aşağı şişmiş.....*A. candidissima*
- Çiçəklərin tacının borucuğu düzdür.....*A. haussknechtii*

Class *Magnoliopsida* – *Dicotyledons*
Ordo *Asterales*
Fam. *Asteraceae* Bercht. et J. Presl
Subfam. *Asteroideae* Lindley
Tribus *Anthemideae* Cass.
Subtribus *Anthemidinae* O. Hoffm.

1. *A. cretica* subsp. *iberica* (Bieb.) Grierson, 1975, Not. Roy. Bot. Gard. Edinb. 33, 3:428; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3(1):195. – *A. iberica* Bieb. Fl. Taur.-cauc. 1808, 2:328; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:121; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:258; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:18. – Gürcü sığır gözü.

Çılpaq və ya tüklü, (3) 8-30 sm hündürlükdə çoxillik bitkidir. Gövdələri bəsit, tək, qaidədə və aşağı hissədə sıx tüklü, yuxarıda yarpaqsızdır. Yarpaqları sıx tüklü, yaşılmtıl, bəzən çılpaq, saplaqlı, yumurtavari-uzunsov, uzunsov-xətti seqmentli lələkvari yarılmışdır. Səbətləri 10-14 mm enindədir. Sarğı yarpaqcıqları enli qara haşiyələnmiş, xaricdəkilər yumurtavari-uzunsov, sivri, daxildəkilər uzunsov, küt, uc hissədə zarlı, cırılmışdır. Çiçək yatağı yarımşar formalı, səthi xətti, tilli, ucu küt və qonur çiçəklilikləri ilə örtülmüşdür. Dəlikləri ağ rəngdə, sarğıdan 2 dəfə uzundur. Toxumları 2,5-3 mm uzunluqda, tərskonusvari, qabırğalı, açıq-qəhvəyi rəngli, çox ensiz cırılmış kənarlıdır.

Çiçəkləyir: VII-VIII, toxumlayır: VIII- IX. Kserofit bitkidir.

BQ Quba sahəsi, qərbi, KQ şimalı, Naxçıvanın dağlıq sahəsinin alp qurşağının qayalı, çınqıllı yamaclarında və daşlı ovuntular arasında rast gəlinir. Gürcüstandan təsvir edilmişdir.

Coğrafi tipi – Qafqaz.

Typus: “Ex Iberia, 1806, Steven” (LE!). Tipi Sankt-Peterburqdadır.

2. *A. cotula* L. 1753, Sp. pl.:894; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:116; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:262; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:63; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3(1):197. – Pisiy sığır gözü.

Birillik, 10-45(60) sm hündürlükdə yasil, seyrək tükli bitkidir. Gövdəsi düzdurandır, orta və ya aşağı hissədə qalxanvari budaqlanandır. Yarpaqları ikiqat lələkvari, nazik, xətti, ensiz, tam və ya 2-3 yerə ayrılmış sivri uclu hissələrə

bölünmüşdür. Səbətləri 4,5-8 mm enində, budaqların ucunda təkdir. Sarğı azacıq yunlu tüklü; yarpaqları uzunsov, küt, kənarları şəffaf-zarlıdır. Çiçək yatağı uzunsov-konusvari, orta və yuxarı hissələri xətti-bizvari çiçəklilikləri ilə örtülmüşdür. Dəlikləri çiçəkləri ağ rənglidir, solduqdan sonra aşağı əyilir. Toxumları 1-2 mm uzunluqda, uzunsov, xırda tinli, bir qədər qabarıq, paslı-kəhrəbəyi rəngdə, kənarlıdır.

Çiçəkləyir: V - IX, toxumlayır: VII - IX. Mezokserofit bitkidir.

Azərbaycanın bütün botaniki-coğrafi rayonlarında arandan orta dağ qurşağına qədər alaq kimi tarla, əkin, bağ və bostanlarda, eləcə də çəmənlərdə, yol boyunca, meşə talalarında və kənarlarında, zibilli yerlərdə, çay çaqıl daşları arasında, həyətyanı sahələrdə yayılmışdır. Avropadan təsvir edilmişdir.

Coğrafi tipi – Plüriregional.

Typus: “Europa, praecipue, Ucraina, Herb. LINN 10116/16.” Tipi Londandadır.

3. *A. ruthenica* Bieb. 1808, Fl. taur.-cauc. 2:330, 465; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:119; Опр Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:260; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:36; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3(1): 197. – Rus sığır gözü.

Birillik ağ yunlu tüklü 10-40 sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri düz duran, qaidədən və ya ortadan budaqlanan, yuxarı hissədə yarpaqsızdır. Yarpaqları uzunsov, ikiqat lələkvari xətti və ya uzunsov-pazvari seqmentli, sivri hissəciklidir. Səbətləri tək, 6(8)-10 mm enindədir. Sarğı yarpaqcıqları tüklü, solğun; yarpaqcıqları kərəmidvari; xarici yarpaqcıqlar uzunsov-lansetvari, sivri, daxildəkilər uzunsov, küt, uc hissədə enli zarlıdır. Çiçək yatağı uzunsov konus formalı, bütün səthi lansetvari, tilli, uc hissədə dişli və sivri uclu çiçəklilikləri ilə örtülmüşdür. Dəlikləri çiçəkləri ağ rəngdə, iki dəfə və daha artıq sarğıdan uzun, tacın borusu qaidədə qalınlaşmışdır. Toxumları 1,5 mm uzunluqda, dörd tilli, şırımlı, çılpaq, ucu küt və ya sivri kənarlıdır.

Çiçəkləyir: (V) VI - VIII, toxumlayır: VII – IX. Kseromezofit bitkidir.

Abşeronda quru daşlı yamaclarda, bəzən

də alaq kimi tarlalarda rast gəlinir. Ukrayna və Krımdan təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi – Qafqaz-Avropa.

Typus: (“in Tauriae et Ucraniae...”). Tipinin olduğu yeri tapmaq mümkün olmadı.

4. *A. candidissima* Willd. ex Spreng. 1826, Syst. Veget. 3:593; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:119; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:260; Афанасьев, Фл. СССР, 1961, 26:36; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3(1): 197. – Parlaq sıgır gözü.

Birillik, gümüşü sıx keçə tüklü, (3) 5 – 30 sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri kökdən çox saylı, düz və ya əyilib qalxan, budaqlanan, nadir hallarda bəsit, yuxarı hissədə yarpaqsızdır. Yarpaqları yumurtavari, iki və ya üçqat lələkvari nazik xətti sivri hissəciklərə bölünmüşdür. Səbətləri 10 mm enində, tək-təkdir. Sarğı yarpaqcıqları gümüşü-yunlu, xaricdəkilər lansetvari, sivri, daxildəkilər uc hissədə daha enli, qəhvəyi zarlıdır. Çiçək yatağı konusvari, bütün səthi uzunsov, tilli, sivrilənmiş çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dəlicikvari çiçəkləri ağ rəngdə, sarğı yarpaqcıqlarından uzundur. Tacın borusu qaidədə çox köpürdülərək genişləndirilmişdir. Toxumcaları 2 mm uzunluqda, ağımtıl, aydın olmayan dörd tilli, qaidədə sıxılmış, qabırğalı, kənarlı və ya çox qısa və ya çox uzun kənarlıdır.

Çiçəkləyir: IV - VI, toxumlayır: VI – VII. Kserofit bitkidir.

Azərbaycanın bütün rayonlarında arandan orta dağ qurşağına kimi quru gilli və ovulmuş yamaclarda, qumlu yerlərdə, çay daşları arasında, bəzən alaq kimi əkinlərdə yayılmışdır. Gür-

cüstandan təsvir edilmişdir.

Coğrafi tipi – İran-Turan.

Typus: “ Ad Teflin [Tiflis]” (B-WILLD, № 16245, photo – ERE!). Tipi Berlindədir.

5. *A. hausshechtii* Boiss. et Reut. ex Boiss. 1875, Fl. Or. 3 : 310; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3(1):197. - A. karabaghen-sis Mikheev, 1985, Бот. журн. 70:9:1258. - *A. grossheimii* Sosn. 1927, в Вестн. Тифл. Бот. Сада, нов. Сер, вып. 3-4:176; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:119; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:262; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:38. – Науşnexti sıgır gözü.

Birillik sıx tüklü, boz-yaşıl və ya boz alcaq boylu, (3) 8-15 (18) sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri qalxan, qaidədən dağınıq budaqlanandır. Yarpaqları əsasən qaidə hissəsində toplanmışlar, yumurtavari-uzunsov, üçqat lələkvari nazik aralı sivri hissəciklərə bölünmüşdür. Səbətləri 6-11 mm enində, tək-təkdir. Sarğı sıx tüklü; yarpaqcıqları parlaq, bəzən kənarları və ucu qəhvəyi; xaricdəkilər üçkünc-lansetvari, daxildəkilər uzunsov-lansetvari, ucda ensiz pərdəlidir. Çiçək yatağı konusvari, bütün səthi uzunsov, sivrilənmiş çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dəlicikvari çiçəkləri ağ rəngdə, sarğı yarpaqcıqlarından 2 dəfə uzundur. Tacın borusu qaidədə qulaqvari çıxıntılarla və bəzən onsuzdur. Toxumcaları 2-2,5 mm uzunluqda, ağımtıl, tərskonusvari, qısa qeyri-bərabər kənarlıdır.

Çiçəkləyir: (IV) V- VI, toxumlayır: VII. Kserofit bitkidir.

Naxçıvan düzənliyinin quru daşlı yamaclarında yayılmışdır. Suriya və İraqın materialları əsasında təsvir edilmişdir.

Cota J. Gay, 1845, in Gussone, Fl. Sicul. Syn. 2:866

Typus: *C. tinctoria* (L.) J. Gay.

1. Birilliklərdir.....	2
- Çoxilliklər, yoğun və möhkəm ağaclaşmış köklüdür.....	4
2. Çiçək qrupunun ayaqcığı yoğun şışkindir.....	<i>C.coelopoda</i>
- Çiçək qrupunun ayaqcığı yoğun deyildir.....	3
3. Yarpaq seqmentlərinin hissəcikləri lələkvari kəsilmişdir, ucları kütdür.....	<i>C. austriaca</i>
- Yarpaq seqmentlərinin hissəcikləri lələkvari bölünmüşdür, ucları sivridir.....	<i>C. altissima</i>
4. Kənar çiçəklərin (dəlicik) büküyü sarıdır.....	<i>C. tinctoria</i>
- Kənar çiçəklərin (dəlicik) büküyü ağdır.....	5
5. Sarğı yarpaqcıqları tünd-qonur və ya qara kənarlıdır.....	<i>C.melanoloma</i>
- Sarğı yarpaqcıqları solğun, ağımtıl, yaşılımtıldır.....	<i>C.triumfetti</i>

Coğrafi tipi – İran-Turan.

Lectotypus (Chandjian, hocloco): “Meso-potamiae ad Tcharmelik atque in deserto inter fl. Chabur et montem Sindjar, Haussknecht” (K!, photo – ERE!). Tipi Tiflisdədir.

1. *C. coelopoda* (Boiss.) Boiss. 1856, Diagn. Pl. Orient. ser. 2, 3:21. - *Anthemis coelopoda* Boiss. 1849, Diagn. pl. or. 2:11:12; Гросс. 1934, Фл. Кавк. 4:118; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:59. – Boş ayaqlı sığırgözü

Xırda tüklü və ya çılpaq birillik bitkidir. Gövdəsi düz və ya ortadan aşağı aralı budaqlıdır, 40 sm hündürlükdədir. Yarpaqları yumurtavari, ikiqat lələkvəri yarılmışdır. Çiçək qrupunun ayaqları çiçəkləmədən sonra çox qalınlaşmış və içi boşdur; səbətləri iri, 3-4 sm; sarğının xarici yarpaqcıqları uzunsov lansetvari, sivri; daxili küt, tərədə quru zərli. Dilcikvari çiçəkləri ellipsvari-xətti; toxumcaları yastılaşmış 4-tilli, tərə hissədə tacsız sivri kənarlıdır.

Çiçəkləyir: V - VII, toxumlayır: VI - VII. Kseromezofit bitkidir.

Lənkəran dağlıq hissəsinin aşağı və orta dağ qurşaqlarında (Lerik rayonu, Taliş dağları) tarlalarda, yol kənarında və bozqırlarda yayılmışdır. Kiçik Asiyadan təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi – İran-Turan.

Typus: “Anatolia, E. Boissier, G-BOISS”. Tipi Cenevrədə, izotipi Sankt-Peterburqdadır.

2. *C. austriaca* (Jacq.) Sch. Bip. 1854, in Österr. Bot. Wochenbl. 4:155. - *Anthemis austriaca* Jacq. 1778, Fl. Austr. 5:22, Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26: 59, Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк., 3:199. – *A. hyrcana* Sosn. ex Groosh. 1949, Опр. раст. Кавк.:453; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:255. – *A. zangelana* Sosn. ex Groosh. 1949, цит.соч.:453; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:255. - Avstriya sığırgözü.

Birillik sıx tüklü yaşıl, 16(20)–40 sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri düzduran, ortadan və ya qaidədən qalxanvari budaqlanıdır. Yarpaqları uzunsov-yumurtavari, ikiqat lələkvəri xətti və ya lansetvari sivri hissəciklidir. Səbətləri tək, 8-12 mm enindədir. Sarğı torvari tüklü, solğun; xarici yarpaqcıqları lansetvari, sivri, daxili – uzunsov, küt, ucda zərli, zəif qonur rənglidir. Çiçək yatağı yarımşarvari, bütün

səthi sıx uzunsov çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dilcikvari çiçəkləri ağ rəngli, sarğıdan uzundur. Toxumcaları 1,5-2 mm uzunluqda, açıq-qəhvəyi rəngdə, dörd tilli sıxılmış, xırda qabırğalı, ucda çətinliklə görünən taclıdır.

Çiçəkləyir: V - VII, toxumlayır: VI - VII. Kseromezofit bitkidir.

KQ mərkəzi, cənubu, Lənkəran dağlığı və Diabarin arandan orta dağ qurşağı da daxil olmaqla ovulmuş və gilli yamaclarında, kollar arasında, əkinlərdə, meşə talalarında rast gəlinir. – Avstriyadan təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi – Subaralıq dənizi.

Typus: “Austria, N.J. von, Jacquin”. Tipi Venadadır.

3. *C. altissima* (L.) J.Gay. in Gussone, Fl. Sicul. Syn. 867, 2:1845 - *Anthemis altissima* L. 1753, Sp. Pl.:893; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:118; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:255; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:58; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3:199. - Uca sığırgözü.

Birillik çılpaq, bəzən zəif tüklü, 20-80 sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri tərəşlənmiş şırımlı, düz, bəsit və ya dağınıq budaqlı, bəzən qaidədən budaqlıdır. Yarpaqları yumurtavari-uzunsov, iki və ya üçqat lələkvəri qısa lansetvari sivri uclu hissəciklərə bölünmüşdür. Səbətləri tək, 12-16 mm enindədir. Sarğı çılpaq və ya zəif tüklü; xarici yarpaqcıqları lansetvari, daha qısa, sivriləmiş, daxiləkilər – uzunsov, küt, ucda enli zərli. Çiçək yatağı yarımşarvari, bütün səthi sıx uzunsov və ya kürəkvəri çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dilcikvari çiçəkləri ağ rəngli, sarğıya bərabər və ya ondan uzundur. Toxumcaları 2,5-3 mm uzunluqda, açıq-qəhvəyi rəngdə, sıxılmış, dörd tilli nazik qanadlı qabırğalı, hər iki tərəfdən 10 nazik qabırğacıqlı, ucda qısa haşiyəlidir.

Çiçəkləyir: V - VII, toxumlayır: VI - VIII. Mezokserofit bitkidir.

Naxçıvandan başqa Azərbaycanın hər yerində rast gəlinir. Arandan orta dağ qurşağına qədər əlaq kimi tarlalarda, əkinlərdə, bağ və bostanlarda, kollar və çay daşları arasında, yol boyunca yayılmışdır. Cənubi Avropadan təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi – Avropa – Aralıq dənizi.

Typus: “Italia, LİNN 1016/3”. Tipi Londandadır.

4. *C. tinctoria* (L.) J.Gay. 1845, in Gussone, Fl. Sicul. Syn. 2:867. - *Anthemis tinctoria* L. 1753, Sp. pl.:896; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:116; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:250; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:39; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк. 3(1):198. - Boya sığır gözü.

Çoxillik bozuntul torvari-keçə tüklü və ya boz-yaşıl, 20-65 (80) sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri çoxsaylı, düzduran və ya qaidədə qalxan, bəsit və ya az sayda budaqlıdır. Yarpaqları uzunsov, lələkvari uzunsov-xətti və ya uzunsov-lansetvari, ensiz, daraqvari kəsilməmiş seqmentli, ağ ucluqlu uçkünc-lansetvari sivri hissəciklidir. Səbətləri tək, iri, 15-20 mm enindədir. Sarğı az və ya çox tüklü, solğun; xarici yarpaqcıqları lansetvari, sivri, daxili-uzunsov və ya uzunsov-xətti, küt, ucda zarlıdır. Çiçək yatağı yarımşarvari, bütün səthi enli xətti, tilli, uzun sivrilənmiş çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dildikvari çiçəkləri parlaq-sarı rəngli, sarğıya bərabər və ya 1,5-2 dəfə ondan uzundur. Toxumcaları 2 mm uzunluqda, sıxılmış dörd tilli, qabırğalı, kənar iki qabırğası sivri, haşiyəsi qısa, zəif dişlidir.

Çiçəkləyir: VI - VIII , toxumlayır: VII - IX. Kserofit bitkidir.

Naxçıvanın dağ sahəsinin aşağı və orta dağ qurşaqlarının quru daşlı yamaclarında, bəzən kolluqlar və caqlı daşları arasında rast gəlinir. – Avropadan təsvir edilmişdir.

Coğrafi tipi – Qafqaz - Avropa.

Typus: “Europa, BM-CLİFF 414/2”. Tipi Londandadır.

5. *C. melanoloma* (Trautv.) Holub. 1974, in Folia Geobot. Phytotax. 9: 270. - *Anthemis melanoloma* Trautv. 1868, in Bull. Soc. Nat. Mosc. 2:461; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:117; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:256; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:57; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк., 3:198. - Qarazeh sığır gözü.

Çoxillik sıx tüklü tünd-yaşıl rəngli, 40-75 sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri çoxsaylı,

düz və ya qaidədən ucalan, bəsit və ya az budaqlı, çox vaxt qırmızımtıldır. Yarpaqları ellipsvari və ya uzunsov, oturaq, üstdən çırpıq, altdan sıx uzun tüklü, lələkvari xətti-uzunsov, sivri, kənarları dişli hissəciklidir. Səbətləri tək, iri, 15-20 mm enindədir. Sarğı yarpaqcıqları qara-qonur haşiyələnmişdir, xarici – lansetvari sivri, daxili – uzunsov, küt, ucda zarlı, nazik saçaqlıdır. Çiçək yatağı yarımşarvari, bütün səthi xətti-lansetvari sivrilənmiş çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dildikvari çiçəkləri ağ rəngli, 2 dəfə sarğıdan uzundur. Toxumcaları 2-2,5 mm uzunluqda, açıq-qəhvəyi rəngdə, sıxılmış, dörd tilli, iki sivri qabırğalı, uc hissədə çox qısa pərdəli haşiyəlidir.

Çiçəkləyir: (VI) VII - VIII (IX), toxumlayır: VIII – IX (X). Kseromezofit bitkidir.

BQ Quba sahəsi, şərq və qərbində yuxarı dağ qurşağından subalpa qədər dağ çəmənlərində, meşələrdə, talalarda rast gəlinir. Türkiyənin Soğanlıq dağından təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi - Qafqaz-Evksin.

Typus: “In montibus Ssaganlug *Turciae asiaticae*, Lagowski” (LE!). Tipi Sankt-Peterburqdadır.

6. *C. triumfetti* (L.) J.Gay. 1845, in Guss., Fl. Sicul. Syn. 2, 867. - *Anthemis triumfettii* (L.) All. 1785, Fl. Pedem. 1:187; Xandjyan, 2008, Конспект Фл. Кавк., 3 (1):198. – *A. tinctoria* L. var. *triumfettii* L. 1753, Sp. Pl.:896. – *A. rigescens* Willd. 1816, Hort. Berol. 1,175, t.:62; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:118; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:251; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:46. - *A. sachokiana* Sosn. ex Grossh. 1934, Фл. Кавк. 4:117; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:254. - *A. talyschensis* Fed. 1961, Фл. СССР, 26:53. - *A. dumetorum* Sosn. 1927, в Вестн. Тифл. бот. сада, нов. сер., вып. 3-4: 160; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк.4:118; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:252; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26:47. - *A. woronowii* Sosn. 1927, в Вестн. Тифл. бот. сада, нов. сер., вып. 3-4:162; A. Гроссгейм, 1934, Фл. Кавк. 4:117; Софиева, 1961, Фл. Азерб. 8:254; Афанасьев, 1961, Фл. СССР, 26: 52. – Trumfetti sığır gözü.

Çoxillik çırpıq, yaşıl və ya zəif sıx və cod tüklü, 10 (35) – 65 (80) sm hündürlükdə bitkidir.

Gövdələri düz, bəsit və ya qalxanvari budaqlanandır. Yarpaqları tərs-yumurtavari-uzunsov, lələkvari bölünmüş, seqmentləri xətti-uzunsov, daraqvari ayrılmış, ağ sivri uçludur. Səbətləri tək, 10-16 mm enindədir. Sarğı çılpaq və ya zəif tüklü; xarici yarpaqcıqları üçkünc-lansetvari, sivri, daxildəkilər uzunsov-lansetvari, ucda zərli, saçaqlı kəsilməmiş və qonur rənglənmiş, bəzən kənarları tünd haşiyəlidir. Çiçək yatağı yarımşarvari, bütün səthi tilvari uzunsov sivrilənmiş pərdəli çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dilyicvari çiçəkləri ağ rəngli, 1,5-2 dəfə sarğıdan uzundur. Toxumcaları krem rəngində, 2-2,5 mm uzunluqda, dörd tilli, sıxılmış, küncələrində ensiz qanadlı, xırda qabırğalı, haşiyəsi qısa, kəsilməmişdir.

Çiçəkləyir: VI - VIII, toxumlayır: VII - IX. Kserofit bitkidir.

BQ şərq, qərbi, KQ şimalı, Naxçıvan və Lənkəranın dağlıq hissələrinin yuxarı, subalp və alp dağ qurşaqlarının çəmənlərində, meşə talalarında yayılmışlar. Avropadan təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi – İran-Turan.

Typus: “Europa, Herb. LİNN 355/13”. Tipi Berlindədir.

1. *A. fruticulosa* (Bieb.) Lo Presti et Oberpr. 2010, in *Taxon*, 59: 1454. - *Anthemis fruticulosa* Bieb. 1798, *Tabl. Prov. Mer. Casp.*: 119; A. Гроссгейм, 1934, *Фл. Кавк.* 4:120; Софиева, 1961, *Фл. Азерб.* 8:258; Афанасьев, 1961, *Фл. СССР*, 26:28; Xandjyan, 2008, *Конспект Фл.*

yuxarı yarpaqları qısa saplaqlı, uzunsov-xətti, lələkvari bölünmüşdür. Səbətləri 7-11 mm enindədir. Sarğı yarpaqcıqları sıx boz tüklü, enli, xaricdəkilər-üçkünc-uzunsov, küt, ucu zərli, daxildəkilər-uc hissəsi solğun cırılmış enli zərli. Çiçək yatağı konus-yarımşar formalı, bütün səthi xətti-uzunsov, tərədə dağılmış sivri çiçəkaltlıqları ilə örtülmüşdür. Dilyicləri ağ rəngdə, sarğıya bərabərdir. Toxumcaları 3,5-4 mm uzunluqda, nazik, dördtilli, ağımtıl, qabırğalı-şırımlı, uc hissədə dişli kənarlıdır.

Çiçəkləyir: V –VII (VIII), toxumlayır: VII – VIII. Kseromezofit bitkidir.

BQ Quba sahəsi və şərq, Qobustan, Abşeronun aşağı və orta dağ qurşaqlarının quru gilli və xırda daşlı yamaclarında, yovşanlıqlarda, kolluqlar arasında, çay daşları boyunca rast gəlinir. Qafqaz endemikidir. Azərbaycandan (Xızı-Qurdbulaq) təsvir edilmişdir.

Coğrafi tipi – qafqaz.

Typus: “Abchasiae et Circassiae, ad rupes excesus jugi Adzituko, alt. 2900-3000 m 6 IX 1894, Exs. № 22, N. A. Alboff” (LE!; isotypus – TBI, photo – ERE!). Tipi Sankt-Peterburqdadır.

2. *A. marschalliana* Willd. subsp. *sosnovskyana* Lo Presti et Oberpr. 2010, in *Taxon*, 59: 1455. - *Anthemis sosnovskyana* Fed. 1961, *Фл. СССР*, 26:31; Xandjyan, 2008, *Конспект Фл. Кавк.* 3(1):196. - *A. rudolphiana* Adams, 1805, in *Beitr. Naturk.* 1: 72; A. Гроссгейм, 1934, *Фл. Кавк.* 4:116; Софиева, 1961, *Фл. Азерб.* 8:256. - Sosnovski sığır gözü.

Archanthemis Lo Presti et Oberpr. 2010, in *Taxon*, 59:1454

1. Yarımkollar, orta dağ qurşağının qayalarında, düzənliklərdə rast gəlinir. Səbətləri xırda və ya orta ölçülü; yan çiçəklər (dilyic) ağdır.....*A. fruticulosa*
- Çoxillik, yüksəkdağlıq (alp) qurşağının bitkisidir. Səbətləri iri; yan çiçəklər (dilyic) qızılı-sarıdır.....*A. marschalliana* subsp. *sosnovskyana*

Кавк. 3(1):196. - Kolcuqvari sığır gözü.

Çoxillik, sıx ağ tüklü, gümüşü, qaidəsində ağaclaşmış, yarımkolcuqlaşmış 8-35 sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri çoxsaylı, qaidədə sıx yarpaqlı, yuxarıda yarpaqsız, bir səbətə qurtarır. Aşağı yarpaqları uzun saplaqlı, uzunsov, ikiqat lələkvari xətti və ya ensiz yumurtavari-uzunsov hissəciklərə bölünmüş,

Çoxillik yaşıl, zəif tüklü və ya boz-yaşıl, sıx tüklü, ipəkvari, 5-15 (200) sm hündürlükdə bitkidir. Gövdələri çoxsaylı, bəsit, qaidədə və aşağı hissədə sıx yarpaqlı, yuxarı hissədə yarpaqsızdır. Yarpaqları xətti hissəcikli ikiqat lələkvari yarılmışdır. Kökətrafi və aşağı gövdə yarpaqları çoxsaylı, saplaqlı, uzunsov, gövdəninikilər seyrək, az bölünmüş, yuxarıdakılar, tam, xətti,

oturaqdır. Səbətləri tək, 7-12 mm enindədir. Sarğı yarpaqları enli qara haşiyələnmişdir. Xaricdəkilər yumurtavari-usunsov, sivri, daxildəkilər uzunsov, uc hissədə enli qəhvəyi zarlıdır. Çiçək yatağı yarımşar-konus formalı, bütün səthi uzunsov-xətti, tərədə kəsik-kəsik qonur çiçəkalıqları ilə örtülmüşdür. Dilçikləri parlaq-sarı rəngdə, sarğıya bərabər və ya bir qədər uzundur. Toxumcaları 2 mm uzunluqda, dördtilli, ağımtıl-yaşıl, çılpaq, tərə hissədə aydın olmayan dişli taclıdır.

Çiçəkləyir: VI - VIII, toxumlayır: VIII – IX. Kseromezofit bitkidir.

BQ Quba sahəsi, şərq və qərbi, KQ şimalı və mərkəzinin subalp və alp dağ qurşaqlarının (3400 m dəniz səv. hündürlükdə) çəmənlərində, əkinlərdə, daşlı yamaclarda, qayalarda, daşlı ovuntularda yayılmışlar. Qafqaz endemidir. Qafqazdan təsvir olunmuşdur.

Coğrafi tipi – Qafqaz.

Tipus: “Habitat ad Caucasum, Mussin-Puschkin” (B, photo – ERE!). Tipi Berlindədir.

İlk dəfə olaraq Azərbaycan florasında *Anthemis* L. cinsindən *Cota* J. Gay və *Archanthemis* Lo Presti & Oberpr. cinslərinin ayrıldığı müəyyən edilmişdir. Hal-hazırda *Anthemis* cinsi Azərbaycan florasında 4 növ (*A. candidissima* Willd. ex Spreng., *A. cotula* L., *A. haussknechtii* Boiss. et Reut., *A. ruthenica* Bieb.) və 1 yarımnovlə (*A. cretica* L. subsp. *iberica* (Bieb.) Grierson), *Cota* cinsi 6 növlə (*C. melanoloma* (Trautv.) Holub., *C. altissima* (L.) J. Gay, *C. austriaca* (Jacq.) Sch.Bip., *C. tinctoria* (L.) J.Gay, *C. triumfetti* (L.) J. Gay, *C. coelopoda* (Boiss.) Boiss.), *Archanthemis* cinsi isə 1 növ (*Arch. fruticulosa* (Bieb.) Lo Presti & Oberpr.) və 1 yarımnovlə (*Arch. marschalliana* subsp. *sosnovskyana* Lo Presti & Oberpr.) təmsil olunur. *Anthemis*, *Cota* və *Archanthemis* cinslərinin və onların növlərinin yeni təyinedici açarı ilk dəfə verilir.

ƏDƏBİYYAT

Askerov A.M. (2016) The plant world of Azerbaijan, Baku: Publication house TEAS Press., 444 p. [Əsgərov A.M. (2016)

Azərbaycanın bitki aləmi. Bakı: TEAS Press Nəşriyyat evi, 444 s.].

Czerepanov S. K., Vascular plants of Russia and adjacent states (former USSR). (1995) St.p.: Mir i semya, 992 p. [Черепанов С. К. (1995) Сосудистые растения России и сопредельных государств (в пределах бывшего СССР), Санкт- Петербург: Мир и семья, 992 с.].

Euro+Med: Euro+Med Plant Base – the information resource for Euro-Mediterranean plant diversity: <http://ww2.bgbm.org/EuroPlusMed/> accessed 10 November 2019.

Flora of Azerbaijan (1961) Baku: Ed. Academy of Sciences of the Az. SSR, 8: 479 p. [Флора Азербайджана (1961) Баку: Изд-во АН Азерб. ССР, 8: 479 p.].

Flora of SSSR. (1961) M.-L.: Academy of Sciences of the USSR, 26, 938 p. [Флора СССР (1961). М.-Л.: АН СССР, 26, 938 с.].

Hassler M. (2018) Cota. World Plants: Synonymic Checklists of the Vascular Plants of the World (2019). In: Roskov Y., Abucay L., Orrell T., Nocolson D., Bailly N., Kirk P., Bourgoin T., Dewalt R.E., Decock W., De Wever A., Nieukerken E. Van, Zarucchi J., Penev L., eds.

Lo Presti R. M., Oppolzer S., Oberprieler Ch. (2010) A molecular phylogeny and a revised classification of the Mediterranean genus *Anthemis* s.l. (*Compositae*, *Anthemideae*) based on three molecular markers and micromorphological characters, TAXON, 59:5: 1441-1456.

Portenier H.H. (2012) The flora and botanical geography of Northern Caucasus, Moscow, 294 p. [Портениер Н.Н. (2012) Флора и ботаническая география Северного Кавказа. Москва, 294 с.]

Qrossheym A.A. (1936) Revision of the flora of Caucase, 252 p. [Гроссгейм А.А. (1936) Анализ флоры Кавказа. Тифлис, 252 с.].

Synopsis of Caucasus flora (2008) Sankt-Peterburq - Moscow, 3, 1, 469 p. [Конспект флоры Кавказа (2008) Санкт- Петербург – Москва, 3,1, 469с.].

Конспект родов *Anthemis* L., *Cota* J. Gay и *Archanthemis* Lo Presti & Oberpr. (*Asteraceae*) во флоре Азербайджана

С.Д. Мустафаева, Т.А. Гасимова, З.С. Алиева, Т.Д. Сафкулиева

Институт Ботаники НАНА, Бадамдарское шоссе 40, Баку, AZ1004, Азербайджан

В статье приводятся сведения о результатах исследования таксономии рода *Anthemis* из трибы *Anthemideae* семейства *Asteraceae*. В работе использовались классические и сравнительно-морфологические методы. Ссылаясь на базисные Euro-Med Plant Base, World Plants: Synonymic Checklists of the Vascular Plants of the World и журнала "Taxon" выявлены таксономические и номенклатурные изменения произошедшие в роде *Anthemis*. Установлено, что секция *Cota* рода *Anthemis* была выделена в самостоятельный род *Cota*, а два вида рода *Anthemis* (*A. fruticulosa* и *A. sosnovskyana*), согласно молекулярно-морфологическому анализу, выделены в род *Archanthemis*, который является новым для флоры Азербайджана. Вид *A. sosnovskyana* низведен в ранг подвида (*Archanthemis marschalliana* subsp. *sosnovskyana*). Таким образом, в настоящее время род *Anthemis* представлен во флоре Азербайджана 4 видами и 1 подвидом, род *Cota* - 6 видами, а род *Archanthemis* - 1 видом и 1 подвидом. Приводятся новые ключи для определения родов и видов и их краткий обзор.

Ключевые слова: ранг, виды, ключ

Conception of genus *Anthemis* L., *Cota* J. Gay and *Archanthemis* Lo Presti & Oberpr. (*Asteraceae*) in the flora of Azerbaijan

S.J. Mustafayeva, T.A. Gasimova, Z.S. Aliyeva, T.J. Safquliyeva

Institute of Botany of ANAS, Badamdar 40, Baku, AZ1004, Azerbaijan

The article provides information on the results of the study of the taxonomy of the genus *Anthemis* from the tribe *Anthemideae*, and the family *Asteraceae*. The work used classical comparative morphological and systematic methods. As a result, referring to the databases Euro-Med Plant Base, World Plants: Synonymic Checklists of the Vascular Plants of the World and the journal "Taxon", taxonomic and nomenclature changes that have occurred in the genus *Anthemis*. It was found that the section *Cota* of the genus *Anthemis* was isolated as an independent genus *Cota*, and two species of the genus *Anthemis* (*A. fruticulosa* and *A. sosnovskyana*), according to molecular morphological analysis, were allocated to the genus *Archanthemis*, which is a new for the flora of Azerbaijan. *A. sosnovskyana* has been relegated to the rank of subspecies (*Archanthemis marschalliana* subsp. *sosnovskyana*). Thus, at present, the genus *Anthemis* is represented in the flora of Azerbaijan by 4 species and 1 subspecies, the genus *Cota* - by 6 species, and the genus *Archanthemis* - by 1 species and 1 subspecies. A new key for the definition of genera and species and a brief overview of them are presented.

Keywords: rank, species, the determination key